

Icoana, miracol și mirific

Editura BOLDAȘ
Constanța 2011

Cuprins

- a) *Icoana ca mod de reprezentare a lui Dumnezeu și a lumii spirituale* pag. 15-23
- b) *Icoana în Vechiul Testament* pag. 23-27

Introducere

Capitolul I

Temeiuri biblice nou testamentare pentru reprezentarea lui Dumnezeu și a lumii spirituale în icoane

- a) *Faptul întrupării Fiului lui Dumnezeu(chenoza)* pag. 31-41
- b) *Teofaniile* pag. 41-46

Capitolul al II-lea

Temeiuri patristice pentru icoane

- a) *Icoana Sf. Veronica, a lui Avgar și a Maicii Domnului*..... pag. 51-53
- b) *Iconoclasmul: motive dogmatice și politico-economice împotriva icoanelor. Sinoade ecumenice în care s-a formulat dogma icoanelor*..... pag. 54-74
- c) *Icoane făcătoare de minuni* pag. 74-78

Capitolul al III-lea

Temeiuri psihologice pentru icoane

a) *Icoana ca reprezentare a ființelor*

dragi pag. 83-88

b) *Icoana, cartea neștiutorilor de carte* pag. 88-91

Concluzii

a) *Icoana în concepția neoprotestantă* pag. 95-103

b) *Icoana ca obiect necesar în economia*

Mântuirii pag. 104-106

• *Dicționar de termeni* pag. 108-128

• *Bibliografie generală* pag. 129-131

Temeiuri biblice neo-testamentare pentru reprezentarea lui Dumnezeu și a lumii spirituale în icoane

a) Faptul întrupării Fiului lui Dumnezeu (chenoza).

Viziunea iubirii (din imnurile iubirii dumnezeiești, ale Sfântului Simeon Noul Teolog, traduse de Preot Profesor Academician Dumitru Stăniloae), nu este departe de chipul lui Dumnezeu. „Iubirea de Dumnezeu întrecând toată iubirea și tot dorul omenesc. Minteia celor ce se curățesc scăldată în lumina lui Dumnezeu, se îndumnezeiește întreagă și prin aceasta se face minte a lui Hristos”, apropos de „rațiunile cele multe sunt una și rațiunea cea una este multe” a Sfântului Maxim Mărturisitorul - care prin învățătura sa, dă adevăratul sens al noțiunii de gândire integratoare, el vede cultic clar și integrat „rațiunea” icoanei în iubirea lui Dumnezeu, față de întreg cosmosul creat de El - astfel se admite și demonstrează prezența iubirii pe chipul lui Dumnezeu, prezent în icoane. Dar „omul ca chip al modelului (al prototipului) este cel care-l imită pe Dumnezeu (prin adopțiune și prin har) și făcându-se prin aceasta părtaș al Duhului Sfânt, se face Dumnezeu tot prin adopțiune și prin har (fără a omite deloc necesitatea faptelor bune săvârșite în libertate și dăruire), dar nu e cunoscut ca atare decât de cei care stau sub lucrarea Sfântului Duh”, după denumirea dată unor imnuri. Acest chip al prototipului (al lui Dumnezeu), în noi strălucește cu atât mai mult cu cât suntem umpluți de iubirea lui Dumnezeu.

Datorită dragostei lui Dumnezeu față de oameni, chenoza este un motiv primordial în cadrul temeiurilor de cinstire a Sfintelor Icoane. Iar ca rezultat, al lucrării Cuvântului întrupat și apoi al pogorării Duhului Sfânt, apar în ambianța Tradiției Bisericii primare - persecutată și plină de martiri - Sfânta

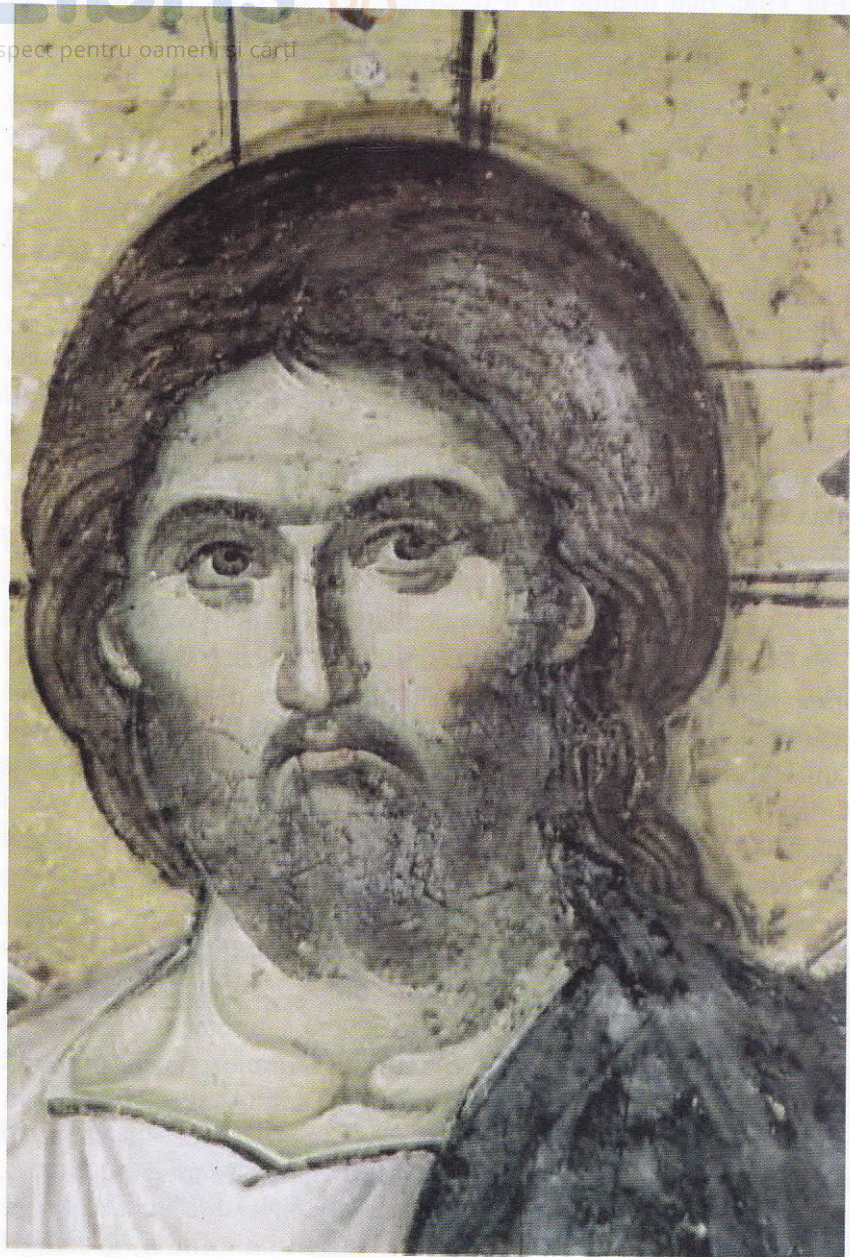
Scriptură a Noului Testament și icoanele, care să păstreze consemnată Tradiția, păstrată altfel doar în mod oral. Sfânta Scriptură (ca document scris) pune pe primul loc, taina întrupării Fiului Lui Dumnezeu, spunând: „cu adevărat mare este taina creștinătății; Dumnezeu s-a arătat în trup”, 1 TIM.3,16, Dumnezeu, (persoană ce dialogheză în Treimea sa interioară) adică Cel care e mai presus de infinit, care a creat infinitul - **creat** în care ne raportăm - în măsura în care lumea noastră ar fi infinită. „Chenoza” FILIP.2,7, e o deșertare, o golire sau micșorare a slavei (păstrând totuși, în mod paradoxal sau antinomic slava) dumnezeiești de dinainte de întrupare (IOAN.17,5), pentru a ne uni apoi în maximă apropiere pe noi. Numai prin restrângerea slavei sale dumnezeiești în persoana Fiului, am putut să ne împărtășim de bogăția Lui, 2 COR.8,9. Căci bine spune Sfântul Maxim Mărturisitorul „cine ar putea ști în ce fel Dumnezeu s-a făcut trup și totuși a rămas Dumnezeu și cum rămânând Dumnezeu, El este om adevărat”... până într-atât că li s-a părut celor păcătoși că nu este Dumnezeu”. Icoana nu e un chip cioplit (ca să necinstim porunca lui Dumnezeu, „să nu-ți faci chip cioplit nici altă asemănare... și să te închini lor” IES.20,4, căci icoanele se cinstesc cu rugăciune și închinare respectuoasă (nu cu închinăciune dumnezeiască – LATREIA – închinare ce se cuvine doar Unicei Ființe dumnezeiești); privirea la icoane ne îndeamnă spre pomenirea și iubirea celor închipuiți de dânsele. Biserica Ortodoxă acceptă doar icoanele pictate (nu sculptate precum basoreliefurile ori precum statuile numite rondsosuri), nu numai pentru că statuile reamintesc practicile idolatre, dar mai ales pentru că icoanele APROPIE cu mintea pe credincios de acea persoană, fără a o UNI cu ea (cum e cazul sculpturilor).

Sfânta Scriptură ne vorbește despre viața „în trup” a lui Iisus Hristos (EVREI.5,7), pe care și-a ales-o liber pentru noi, „bogat fiind, pentru noi a sărăcit, ca să ne îmbogățească prin sărăcirea Lui” 2 COR.8,9; „acestea toate trebuia să le pătimească Hristos și să intre întru slava Sa”, LUCA.24,26 și prin cererea de a ajunge la slava pe care n-a avut-o în trup „și acum Mă preaslăvește Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-

o la Tine, mai înainte de a fi lumea” IOAN.17,5, (luând trup de slavă, cu care să urce la Dumnezeu unde era ca Dumnezeu, cel Unul în Treime înainte de crearea lumii și întruparea sa), „căci i se cădea Aceluia, PENTRU Care sunt toate și PRIN Care sunt toate să desăvârșească prin pătimire, pe începătorul mântuirii lor”, a tuturor EVREI.2,10.

Adică Cuvântul - a doua persoană Treimică - întrupat în Hristos, să-l facă pe Omul Hristos - din aceeași Persoană teandrică a lui Dumnezeu - Omul întrupat - să pătimească cu trupul, pentru noi, oamenii. Dar mai ales versetele: „care, în chipul lui Dumnezeu fiind, nu a socotit răpire a fi întocmai ca Dumnezeu, ci s-a golit- EKENOSEN - pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte și încă moarte pe cruce. Pentru aceea și Dumnezeu L-a preainălțat și i-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume”, (FILIP.2,6-9).

Părintele Stăniloaiie explica „chipul dumnezeiesc” MORFI TEOU ca neavând „înțelesul de fire dumnezeiască și înfățișarea ei impunătoare cu slava ei, aceasta a schimbat-o, luând chipul neimpunător al omului, rob al lui Dumnezeu”. Chipurile acestea sunt reprezentate prin culori, care duc spre prototipul icoanei umane, spre Hristos, care este Cuvântul lui Dumnezeu. Cu mare importanță în Noul Testament apare cuvântul POIKILOS „cuvântul cu o mulțime de culori” sau multicolor și care se referă la harul lui Dumnezeu, nefiind nici o culoare în situația umană, cu care harul lui Dumnezeu să nu se potrivească. Nu are nici o importanță dacă un om trăiește în nimbul auriu și strălucitor al bucuriei sau al succesului, ori în negura sumbră a mâhnirii și durerii, pentru că există ceva în harul lui Dumnezeu care poate să facă față situației sale, umane. Harul lui Dumnezeu este acel ceva multicolor care conține în sine ceva care-l face în stare să corespundă și să facă față oricărei situații posibile în viață.

*Domnul Iisus Hristos Pantocrator pictat de Manuil Panselinos
(Sec IV, Manastirea Protaton, Muntele Athos)*

Astfel, Dumnezeu e prezent și lângă cei din iad, „că de mă voi pogorî la iad tu acolo ești” spune psalmul, astfel că dacă îl reprezentăm pe Dumnezeu, doar datorită chenozei, trebuie să reprezentăm și creația Sa, ca și chip al Său. cu piscurile dar și cu povârnișurile ei căci, „nu vor mai fi nici văi nici munți” strigă Înainte Mergătorul și acestea în Hristos, care s-a smerit pentru noi. Pentru noi ortodocșii, dacă înțelegem că icoana nu e idol și nu putem cădea la așa ceva, e pentru că vedem chenoza pogorării împlinită printr-o perihoreză a UNIRII firilor divine, unde este prezent și Logosul (a întregii Ființe a lui Dumnezeu, însă pogorată doar în persoana Cuvântului, și totuși prezentă în totă măreția ei) și a firii umane fără de păcat născută din Fecioară, din cea mai neprihănită ființă umană. Dacă icoana este constituită și justificată datorită chenozei, ea se aseamănă doar conceptual acesteia, fiind totuși și o prezenta harică. Cele două firi în Hristos, sunt unite în mod neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat, fapt numit de Sfântul Ioan Damaschinul perihoreză.

De aici rezultă faptul că există o neîmpărțire și nedespărțire a chipului din icoană cu prototipul, dar și o neamestecare și neschimbare, adică icoana nu este Hristos, dar în mod cert ne transferă haric ființa către El, prin rugăciune. Da, icoana este același Chip Sfânt (putând chiar și lucra Duhul Sfânt în unele cazuri prin ea, existând nenumărate exemple ale icoanelor făcătoare de minuni), însă icoana nu e chipul propriu-zis al **prototipului**, eroare care ne-ar conduce la concluzia că e chiar prototipul, adică icoana ar deveni idol. Pentru că între chipul din icoană și prototipul ei există o identitate a fiecăreia (atât a icoanei cât și a prototipului) neamestecată și neschimbată. Chipul din icoană rămâne cel din icoană, iar cel al prototipului rămâne la prototip, aflat în transcendent, la Dumnezeu. Dar, la noi în imanent există o legătură între ele, prin energiile necreate și nu avem frică de a cădea în idolatrie, deoarece la ortodocși nu se vorbește de grația creată și aceasta este exemplificată la noi, mai ales prin credința în rostul sfințirii icoanelor. Noi nu despărțim (după modelul aristotelic, substanța de accidenți), imanentul de transcendent, ci legăm această minunată lume de cealaltă prin lucrarea necreată a lui Dumnezeu, prin lumina taborică, de fapt și

mai corect prin Cincizecime. Așa fac protestanții și catolicii care datorită acestei despărțiri conceptuale regretabile, au resentimentul de a nu mai putea urca de la icoana la prototip și rămân ancorați la icoană, pe care astfel o transformă în idol. În plus protestanții numesc toate icoanele din Biblie idoli, schimbând în mod arbitrar adevărul literar biblic și generând o gravă eroare dogmatică (erezie) împotriva Duhului Sfânt.

Abordând contextual biblic termenul de EIDOLON și EICON, există anume EIDOLON care este prezent în Noul Testament la FAPTE 7,41 unde se spune că „au adus idolului jertfa”, referindu-se la vițelul de aur făcut de evrei, la darea Legii IES.32,1 și pedepsele suferite de un popor „tare în cerbice”, ce urma a fi pedepsit pentru idolatrie și trimis în alt exil, în Babilon după contextul FAPTE 7,42. Un alt loc pomenește de ferirea de întinările idolești alături de desfrâu și animale sugrumate și sânge FAPTE 15,20, ferind pe creștini ca și pe evrei, să guste din idolatrie (se știe că exista obiceiul roman de a stropi cu sânge de la jertfele păgâne toate produsele pentru a forța pe creștini a se închina zeilor) ceea ce a născut această hotărâre de abținere în Sinodul Apostolic, la care se referă versetul. Se știe că evreii nu mâncau nici sânge, nici grăsime, grăsimea era pentru Dumnezeu iar sângele simboliza viața LEV.3,17. Aici jertfele idolești sunt puse în legătura cu păcatele sexuale. De asemenea la ROMANI 2,22 Apostolul neamurilor, Pavel critica pe iudeii fățărnicii, care faceau, datorita lor, „urât între neamuri numele lui Dumnezeu”; că sunt adulteri, hoți ai celor sfinte și că dau impresia că urăsc idoli. Aceasta fiind instabilitatea și superficialitatea comună neînchinării la adevăratul Dumnezeu, Iisus Hristos și a desfrânării. Nu poți să spui că „iubești pe Dumnezeu și urăști pe fratele tău”, așa cum din desfrânare profetul David și-a ucis prietenul (pe Urie) PSALM 50. În alt loc la 1 CORINTENI. 8,7 se arată că pentru cei slabi în conștiință, a mânca din cărnuri idolești îi poate întina, aceasta fiind în legătură cu îndoiala, necredința, prin care chiar de vei mânca ori nu, vei fi osândit ROM.14,23. Aici se arată că obișnuința poate deveni viciu, și că nu mâncarea în mulțimea ei ne învrednicește în fața lui

Dumnezeu. La 1 COR.10,11 se arată nonvaloarea jertfei la idoli ori a jertfei la demoni care ne lipsește de „paharul Domnului”, de Sfânta Împărtășanie 1 COR.10,21. La judecată, lipsa de grijă față de robii lui Dumnezeu încredințați unui preot e condamnată, căci credincioșii merg la prooroci mincinoși, desfrânați și jertfitori la idoli, iar în contemporaneitate, mult mai subtil, la secte APOC.2,20.

La 2 COR.6,16, se arată că templul lui Dumnezeu sunt creștinii, adică Biserica și aici locuiește Dumnezeu – este o mistagogie și nu are legătură cu exterioritatea templelor idolatre. La 1 IOAN.5,21, un întreg verset vrea să încropească un vocativ, o poruncă, un sfat apostolic, plin însă de dragoste: „fiilor, păziți-vă de idoli”. Apocalipsa la cap.9,20 încadrează pe cei care se închină demonilor și idolilor, hoților, desfrânaților, fermecătorilor și criminalilor, în trâmbița a șasea, care de altfel vestește numai urgii. Despre acestea, înțelepciunea lui Solomon ne învață atât de subtil că mult păcătuiește acela ce ia (din același lut din care a fost el însuși făcut), pentru a face vase și chipuri idolești.

Termenul icoană, EICON, este mult mai iubit de către Noul Testament fiind mai des folosit decât termenul idol. Concordanța biblică îl găsește la Evanghelii, ca de exemplu la MATEI 22,20 unde e tradus cu „chip”, atât la ortodocși cat și la neo-protestanți deoarece nu prezenta astfel pericolul de a îndemna la închinarea la icoane. Si totuși, pentru o consecvență, ar fi trebuit să fie tradus la fel, ori să aibă sensul real pe care l-a primit, sau cel mai potrivit termen, analog în limba română.

Ar fi fost autoironic pentru neoprotestantism ca Iisus să spună în Noul Testament despre un ban: „a cui este icoana aceasta și inscripția de pe el” MATEI 22,20.

La ROMANI 1, 23 mergând după un subiect subînțeles, se observă în sensul literar, că nu noi creștin ortodocșii (și în fond creștinii primordialii) am schimbat închinarea la Dumnezeu prin icoane (prin care tot Lui îi aducem închinăciune), aici vorbindu-se despre elini, barbari, despre oameni în general, ontologic.

Pentru că oamenii căzând în neascultare, nu-l mai văd pe Dumnezeu, nici măcar oglindit ca lucrare în creația Sa,